

5 Závěr

Digitální mapy dostupné v prostředí internetu se staly během několika posledních let fenoménem. Jsou nepostradatelnou součástí mnohých odvětví lidských činností. Díky svému neustálému vývoji se tato prostorová data dostávají ve srozumitelné a názorné podobě i k široké veřejnosti a geografické informační systémy tak získávají nové uživatele mimo původní úzký okruh specialistů.

Geografický informační systém Národního památkového ústavu by se měl v následujících letech nadále rozvíjet jako součást nadřazeného IISPP. Všechny projekty se budou integrovat do systému jako takového a dodávat lokační služby všem subsystémům. Směrem ven budou data prezentována mapovými aplikacemi s hlubší metainformační strukturou a provázaností na další aplikace IISPP.

- 1 Clause a Schvill 1991.
- 2 Zkráceně GIS; angl. Geographical Information System, případně v USA běžné synonymum Geographic Information System).
- 3 Definice dle Environmental Systems Research Institute.
- 4 Dále jen PaGIS.
- 5 MonumNet, MIS, GIS, Tritius apod.
- 6 V téže roce byla založena i centrální geodatabáze NPÚ.
- 7 Integrovaný informační systém památkové péče.
- 8 Tj. kulturních památek, národních kulturních památek, památkově chráněných území a ochranných pásem.
- 9 Definiční a přírůstkové body tvoří datovou sadu tzv. objektů PaGIS. Objektem PaGIS je potenciálně každý prostorově a konstrukčně oddělený objekt reálného světa. Definiční body byly v roce 2007 primárně převzaty z datové sady vedené v Registru sčítacích obvodů Českého statistického úřadu a postupně jsou doplňovány o další objekty památkové péče, které se v registru nevyskytují – jedná se především o objekty bez čísla domovního, drobné a liniové objekty. Přírůstkový bod je ekvivalent bodu definičního. Slouží k bodové identifikaci zájmového objektu památkové péče a lze k němu pomocí atributové tabulky přidávat důležité informace. Z takového přírůstkového bodu poté správce GIS vytvoří bod definiční.
- 10 Součástí mapy je i možnost vyhledávání parcel nebo budov v nástroji RÚIAN.
- 11 Identifikátor záznamu je unikátní číslo, pod kterým je v IS NPÚ uložen konkrétní sledovaný objekt památkové péče.
- 12 Souřadnice lze zobrazovat v souřadnicovém systému S-JTSK i WGS84.

Novostavby v historickém prostředí měst

Jiří Švec

Téma s naléhavou aktuálností skrývající v sobě jak jednoduchost přirozené změny, tak ostrý názorový střet. Téma mnoha vášnivých diskusí, konferencí a shromáždění, kde se střetávají vypjaté požadavky stavitelů se střizlivou prosbou památkové péče o zachování současné podoby našich historických měst, které jsou ve svém celku výsledkem mnohasetletého organického vývoje. Takovéto diskuse pomáhají inventarizovat a precizovat argumenty obou dotčených stran.

Základní otázka zní: Jak při realizaci nové stavby proporcčně vyvážit bezbřehé okouzlení krásou moderního a imperativ staromilského sentimentu? V otázce jsou vyjádřeny dva extrémy. Kvalifikovaný pracovník památkové péče by měl najít harmonickou míru, tak aby jeho rozhodnutí umožnilo vývoj prostředí a zároveň uchránilo nenahraditelné hodnoty minulosti. Mnohdy i za cenu odmítnutí kompromisu. Součástí jakékoliv kvalitní diskuse je přesné vymezení pojmů. V oboru umění je však velice obtížné stanovit nějaké hraniční tabulkové limity. Proto je důležitá kvalifikovaná kritika umění. Díky znalosti jemných konotací umožňuje objektivnější pohled. Obor památkové péče je v dnešní době snad jediným garantem nenásilného stavebního vývoje, který zachová hmotné i nehmotné kvality historických sídel. V něm se střetává městský celek jako svědek minulosti a touha současných tvůrců po stylové výjimečnosti, která prezentuje

jejich uměleckou invenci. Bylo by pošetilé domnívat se, že je možné novostavby zcela vyloučit a brát tedy stavitelům jejich právo projevu. Je ovšem nutné, aby ve vyhlášených památkových zónách věnovali architekti zvýšenou pozornost determinujícímu vztahu mezi novostavbou a okolím. Bezohledný a sobecký přístup není nový ani inspirativní. Současná architektonická tvorba by se neměla prosazovat na úkor historického prostředí. Nová architektonická hodnota by neměla ničit stávající.

Na historickém prostředí měst kromě jiných kvalit oceňujeme jeho svědeckou hodnotu. Jedná se o nenahraditelný doklad časů minulých. Množina stávajících historických staveb je konečná, tudíž jakýkoliv zásah je nenahraditelnou ztrátou. Historická jádra měst jsou pomníky odumírající historie a zachycují podobu minulosti. Podmínky, za kterých stavby vznikly, se nedají napodobit. Nelze v okamžiku opakovat dějiny. Historická sídla jsou většinou organický intaktní celek s výjimečným prostorovým členěním a promyšleným jednotným urbanismem. Vytváří kulturní krajinu, jež byla vždy velkou inspirací a která vzbuzuje respekt i úctu. Proto je historické prostředí důležitější než novostavby. Je možné uvažovat i o jisté formě muzealizace některých měst, poněvadž chráněná plocha je vždy nesrovnatelně menší než možná použitelná. V dnešní společnosti je to ovšem v konfliktu s požadovanými funkcemi města a současným společenským diskurzem. Avšak i současná stavba je zároveň budoucí památkou a autentickým dokladem doby. Zkušenost s devastací a degradující tvorbou poslední doby ale dává za pravdu snahám o udržení testamentu.

Život si hledá cestu a přímým důsledkem je i reanimace městské tkáně. Změna a její podněty vstupují do konfrontace s hodnotami stávajícími. Novostavby v historickém prostředí by měly vznikat v minimální míře a především v prolukách. Kromě toho památková území nabízejí mnoho míst k citlivému dopracování. Novostavby by měly respektovat charakter prostředí, tedy parcelaci, výšku, poměr zastavění, materiál a barevnost, měřítko a formu odpovídající účelu. Vyžaduje to moudrého investora, který upustí od svých nevhodných představ, a diskusi všech zainteresovaných složek bez drzého ekonomického tlaku. Dobrá architektura může mít soudobý výraz i za použití charakteristických a tradičních materiálů. Rozhodující vliv zde mají stavebníci. V současnosti ovšem umění dobré architektury ve městě nahradily spíše tržní mechanismy.

Tento kulturní a názorový střet má své kořeny v závěru 19. století, kdy absurdně přebujelé nároky na hygieničnost a puristickou čistotu zničily *genia loci* mnohých historických měst. Asanace a nové regulační plány nenávratně zničily kouzelné prostory lidských rozměrů a nahradily je velkými bulváry s nájemními domy. Prvorepublikový funkcionalismus přinesl nové problémy. S heslem „Ať zhyne vše staré!“ násilně vstupuje do historického prostředí s absolutním nezájmem o kontext. Uniformita se stala normou. Výjimkou jsou ta města, která nejsou brutalitou nonkontextuální tvorby zasažena. Současná architektonická tvorba je svým výrazem neofunkcionalistická. Prostředí, kde se nová architektura uplatnila, je obvykle méně přívětivé, méně inspirativní. V některých případech nemohou stará a nová architektura vedle sebe existovat vzhledem k tomu, že mnohé postupy současné architektonické tvorby jsou v historickém prostředí nepřijatelné. Slučováním historických parcel vznikají monstra. Obrovský nárůst hmoty a plochy působí skličujícím dojmem. Zaplněním volné plochy i výškového prostoru zanikl poloveřejný prostor dvorů a dvorků a přehledný horizont, který jasně deklaroval integritu sídla. Náprava je otázkou pečlivé výchovy několika generací. Mravní postoj by pak měl být samozřejmostí všech, kdo vstupují do veřejného prostoru.